

Kdo jsi, Jidáší?

Knihy | 20.1.2013 @ 17.08

Pošmákl jsem si na nesourodé skupině třinácti německých autorů, tedy spíše na jejich pokusech chápat se pochopitelného Jidáše historicky, teologicky, psychologicky nebo dokonce úplně jinak. Mé soukromé výpisky vzhledem k útlosti knížky nedoporučuji. Jako labužník doporučuji především příspěvky Drewermana a Kuschela. Příspěvek Schulz-Seitzové nedoporučuji, neboť je veskrze scestný a není ani vtipný. Nejméně pochopitelným příspěvkem je mi Eulenbergerův, asi si ho přečtu ještě jednou.

ISBN: 80-7255-102-7

KŘESŤANSKÁ LEGENDA O ZÁKEŘNOSTI (předmluva k německému vydání)

Raul Niemann

- Jidáš nadčasovým symbolem chamtivosti, zrady, podvratné činnosti.
- Je teologická interpretace Jidášova problému správná? Nebo je na místě položit si základní otázky a vyslovit pochybnosti?

Jeho analýza na základě kritiky tradice a bádání zřejmě směřuje k „nalezení lidské možnosti, na které máme všichni podíl“ (Eugen Drewermann).

(5)

SEBEVRAŽDA KOLABORANTA

Reinhold Bernhardt

- Nesprávné obrazy Jidášova charakteru:
 - Frustrovaný vzbouřenec

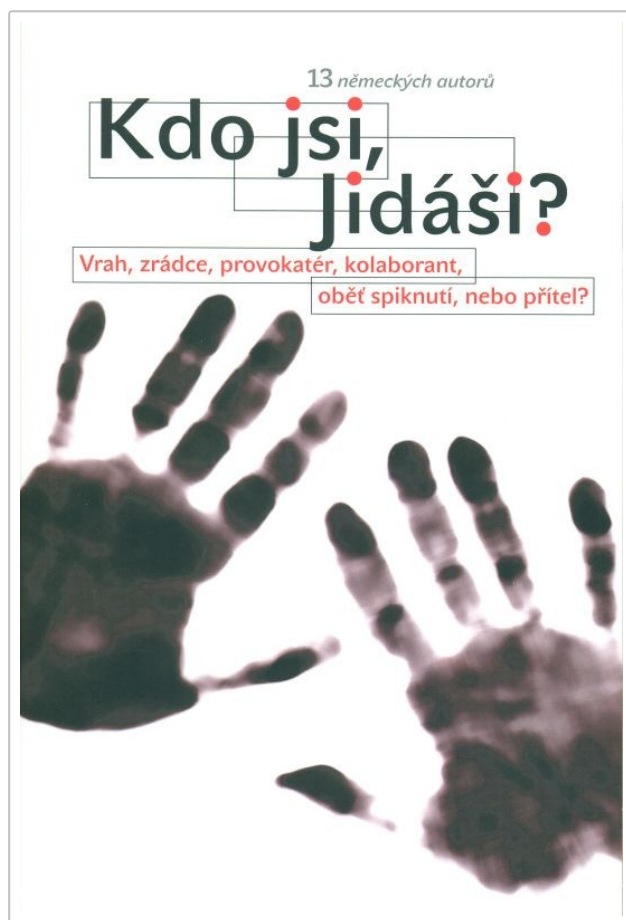
...který v ďábelském návalu vzteku soptivě strhl do záhuby všechno, na čem předtím budoval svou iluzi, a nakonec s pohrdáním odhodil i vlastní život.

(7)

- Chladnokrevný mstitel, který rozeznal Ježíše jako pomocníka režimu v jeho kázání o pokání.
- Mazaný stratég

...který vynáší nejvyšší trumf, něco jako oměť dámy, aby si tak vynutil politický zvrat.

(8)

On nebyl vybaven, aby se stal trpícím božím služebníkem jako Jób nebo hrdinným mučedníkem jako Samson, neměl zločineckou energii Heroda vraždícího malé děti. Nebylo na něm vůbec nic velého. Prostý muž z lidu, důvěřivý, nadšený svým Pánem, potom při využití jeho slabosti, učiněn v hrozném nátlakovém soukolí tajné policie povolným, aby skončil jako lidská troska na smetišti.

(10)

JIDÁŠI IŠKARIOTSKÉMU

Pinchas Lapide

Navzdory všem církevním prohlášením vždy budeš, milý Jidáši, v povědomí křesťanů ne nějaký Žid, nýbrž typický, takřkajíc čistokrevný Žid: zrádce par excellence, prototyp zla, výlupek podlosti, člověk, který je za peníze schopen všeho, ... Vždyť už u papeže Gelasia I. čteme v roce 495, že „Jidáš, d'áblův tovaryš, zanechal své proklaté jméno celému judejskému národu“.

(15)

- Jidáš Ježíše políbil: výraz sounáležitosti. Ježíš jej nazývá „přítelem“.
- Pokud byl Jidáš pokladníkem, který kradl, jak to, že zůstal ve funkci?
- Zradit (paradidonai) je použito i v Ř 8,32 (za nás za všechny jej vydal). Ježíšův proces zahrnuje sedm vydání: Jidáš → veleradě → Pilátovi → Herodovi → Pilátovi → legionářům → kříži → Bohu. O zradě nic.
- Nepotřebují Jidášovu tendenční karikaturu evangelisté jako protihráče k Ježíši?
- Jidáš je narozdíl od Petra pečlivě judaizován ažkoli nebyl Židem o nic víc.
- Pavel o žádném zrádci mezi Dvanácti nic neví („... ukázal se Petrovi, potom Dvanácti.“ 1K 15,5).
- Jidáš nebyl jediný „zélota“ mezi učedníky. Srov. Šimon „kanáana“ = horlivec, boanerges, ...

Čenil si Tě Ježíš natolik, že Tě pověřil nejtěžším úkolem – abys ho vydal úřadům? Nebo Ti došla spásná trpělivost a Ty jsi ho chtěl donutit k spásnému jednání?

(21)

PŘÍMLUVA ZA ZOUFALCE

Eugen Drewerman

Snad žádnému člověku Bible nekřivdí tolik jako Jidáši. Téměř se zdá, že ho *úmyslně* pomlouvá, aby jeho obviňováním dala najevo, jak velice se od něho lišíme.

(24)

- Motiv hrabivosti nepřipadá v úvahu a jestliže byl d'ábel, pak ubohý d'ábel.
- Jidáš je ztracen. Nikdo netrpěl za svůj čin tak jako on.

Svým činem chtěl získat všechno. Když pak vedli Ježíše na popravu, všechno ztratil.

(26)

- Polibkem naznačil, že svým chováním přispívá k Ježíšovu dobru a že právě ve zradě je přítelem.
- Jidáš muž z Kariotu byl blíže chrámu, než ostatní. Jako jediný z učedníků rozeznal propast mezi novým učením a starou vírou. Věřil v překonatelnost nepřátelství mezi Ježíšem a synedriem skrze konfrontaci.
- Nebo byl pro něj Ježíš jako bořitel starého a milovaného s nesmírným nárokem a strašlivou výzvou. Jako jediný možná pochopil, co všechno Ježíš zpochybňoval.
- ⇒ Když se rozhádané strany střetnou, nutně dojde ke konsensu
- Velerada ale namísto rozvážného úradku nechává spadnout klec a Jidáš je zklamán synagogou a vinen Ježíšovou smrtí.

... teď teprve začíná pekelná logika jeho zoufalství: Když neexistuje pravda, když se přinejmenším nedá nalézt, když s konečnou platností proti sobě stojí právo a milosrdenství, Zákon a milost, zbožnost a lidskost jako nesmiřitelné, smrtící

protiklady, jaký smysl pak ještě má život?
(33)

- Jako první protřpěl rozpor zákona a milosti. A zatímco Ježíš umíral pro víru v milost, umíral Jidáš pro víru v Zákon?

POLÍBENÍ BYLO ROZLOUČENÍM, NIKOLI ZRADOU

Marcel Braumann

- Jidáš jako první odpadlík v dějinách křesťanství. Dobrovolně se rozhodl, že již nadále nebude pokračovat v cestě, která zakládá novou epochu.
- Nevíme, proč to udělal.
- Políbení bylo na rozloučenou.
- Jidáš nic nezastíral. Pokrytectví nebylo jeho nectností.
- Jidáš je symbolem krajní a nezadatelné svobody člověka.

O KAINOVĚ ZNAMENÍ PŘÍLIŠ VELKÝCH POŽADAVKŮ

Hans Häring

- Jidáš jako člověk, na něhož se všechno sveze a kterého jsme z hlediska hlubinné psychologie milionkrát zplynovali.
 - Nejde o morálku. Jidáš symbolizuje opoziční postavu příběhu o boji života se smrtí, záchrany se zkázou.
- Jidáš jako duchovně přetížený se stává užitečným hlupákem. Teprve potom poznává ideologii a hru, do níž se zapletl.
- Jidáš jako morálně převálcovaný.

Máme si více považovat Jidáše, který si byl vědom dosahu svého jednání a neunesl tíhu této skutečnosti, nebo Tomáše, který chtěl – bez jakékoli velkorysosti – věřit jen tomu, co mu dokážou?

(49)

- Jidáš zapředen do tragiky. Nepatří již sám sobě, ale představuje stinnou stranu dramatu na život a na smrt.
- Jidáš zoufalý. S jeho zoufalstvím se náboženství nesmíří. Otřes zoufalství však může být začátkem neotřesitelné víry.
 - V Jidášově případě selhali náboženští vůdcové.

Kdo odmítne Jidáše, ten zřejmě ještě nepřijal zvěst, že Boží věrnost k nám je větší než naše neschopnost i v beznaději přijmout sami sebe.

(52)

JAK SE JIDÁŠ STÁLE ZNOVU VRACÍ

Arnim Juhre

- Jidáš: Lidé potřebují Boha a člověka, který přemohl smrt. Jidášovi zůstala oprátka. Lidé o něm rádi hovoří jako o ďáblu, který se sám odpraví, aby odhlédli od sebe.
- Hlas: Proč to měl být zrovna Jidáš?
- Jidáš: Kdyby Ježíš podal skývu komukoli jinému, celá věc by vyšla v niveč.
- Hlas: Někteří považovali Jidáše za nejlepšího učedníka, na něhož se mohl Ježíš vždy spolehnout. Církev zbudovaná na Petrovi jej však demonizuje.

- Jidáš: Svědectví ostatních apoštolů, obzvláště Petrovo, horlivě Jidáše demonizují.
- Hlas: Následující generace přibásňují další legendy.
- Jidáš: V nenávisných výpovědích jsou nesrovnalosti. On jen plnil příkaz.
- Jiný hlas:

Židé nevěří, že Ježíš byl očekávaný Mesiáš. Čekají dál, ne však na Ježíše. Křesťané věří, že Ježíš je Boží Syn a že opět přijde v onen den. Všichni čekají. Mezitím je třeba vyprávět příběhy, aby se věrohodně zdůvodnilo, na koho nebo na co se vlastně čeká.

(58)

- Další hlas: Bilanční sebevražda. Vše se seběhlo jinak, než doufal. Jeho důvěra v Ježíše byla tak velká, že nedokázal unést, že se zmýlil.
- Hlas: Jidáš slyší spolu s ostatními učedníky stejný hlas. Smrt není překážkou.

JIDÁŠ A PETR

Karl-Josef Kuschel

- Dvojitá zrada: Jidáš a Petr!
- Otázka I.: Pokud to Ježíš věděl, proč se nepokusil vše zařídit jinak? Byla zrada zakalkulovaná? Souhlasí to s Ježíšovým poselstvím lásky?
- Otázka II.: Oba litovali. Proč Jidáš na rozdíl od Petra nedostal žádnou šanci? A jak může Petr při vědomí vlastní zrady líčit Jidášův katastrofální osud?
- Otázka III.: Jidáš je obětním kozlem, cílem agrese a nenávislosti. Petr naopak. Jidáš je satanský kníže, Petr kníže apoštolů. Monstrózní nespravedlnost. Rozštěpení na proklaté zde a zachráněné tam. Byl-li Jidáš hoden prokletí, proč potom jeho lítost? Lze následovat Ježíše a zároveň poslat Jidáše k čertu?
- Nikos Kazantzakis poukázal na možnost vyššího motivu zrady: Plánu navrženého samotným Ježíšem, aby došlo k spásné oběti na kříži.
- Uvažování o dvojitě zradě znamená dostat se na stopu příběhu bezpráví v křesťanských dějinách. Snad se přestanou oddělovat ovce od kozlů na vlastní pěst následovníků Krista.

ZAČÁTEK JINÉHO ŽIVOTA

Wolfgang Teichert

- Nejbolestnější je zrada blízkého.
- A právě touto zradou je náš život naplněn od začátku do konce, když na pohřbu otce myslíme na zevnějšek, když nemoc matky vzbudí myšlenku na věno, atd., atp. (Groddeck).
- Zkoumáním této zrady v nás si uvědomujeme „to“, která ovlivňuje naši vitalitu a kterou nemáme ve své moci. (Freud to převzal od Groddecka.)
- Bůh je zatažen do zrady také. „Vydal“ vlastního syna.

MILÝ JIDÁŠI!

Ruth-Eva Schulz-Seitzová

- Jidáš nezáviděl, nestranil. Chtěl jen, aby se věci hnuly kupředu.
- Svým činem chtěl podnitit nový začátek pod Petrovým vedením.
- Netušil, že Ježíše odsoudí k smrti.
- Ježíš jako příliš silná osobnost, vůči níž mají všichni kromě Jidáše komplex.

UBOHÝ JIDÁŠ

Gerhard Debus

Jak říkám, bylo tu místo pro všechno. Jenom pro Jidášovu zradu tu nebylo ani tolik místa jako na ostří nože.
(86)

V případě nouze se rychle něco vymyslí, nějaký odstrašující příklad.

...

Zrada? – Řekni Jidáš.

(87)

ZRADA JE NEVYHNUTELNÁ

Klaus Eulenberger

Zdá se, že v literatuře lze jednoznačnost vytvořit snáz než v životě.

(88)

- Trhlina neodděluje Petra od Jidáše, prochází oběma.
- Jednoznačnost je nastolena odmítáním dotyku, vymezením se. Kataři musí zůstat katary pro sebe. Plození dětí znamená poskvrnění.
- Tu je předávání života formou zrady a věrnost tudíž končí u mě, nepřesahuje generace.
- Jidáš zaujímá v pašijích nepostradatelné místo. Srov. i Schurrese a Kazantzakis.
- Zrada je odevzdáním pravdy do rukou lidí.

Odevzdávání pravdy do rukou lidí vždy znamená ztrátu jednoznačnosti.

(92)

Snad zvládneme alespoň tuto rozpolcenost, která nám připomíná, že nejsme v pravdě. Pokud *trhlina prochází námi samými*, nejsme jenom zrádci, nýbrž také ti, kdo – ač porušení – předávají pravdu dál.

(93)

JIDÁŠ IŠKARIOTSKÝ

Hans-Josef Klauck

- Mezi Janovým šokujícím Jidášem a historickým jidášem je rozdíl.
- Výpovědi o Jidášovi jsou sporné, jeho smrt má 2–3 varianty, motivy zrady nejasné.
- Jidáš, muž z města Kariot (srov. Joz 15,25 BKR).
- Jiná teorie: Jidáš, muž dýky (iš sikaria). Podle jiného aram. kořene muž lži.
- Jidáš jako první v řadě zrádců a tím cíl špatné pověsti.
- Nebo Jidáš – přítel:

Nikdo nemůže vložit na druhého větší břemeno, než když ho žádá, aby se stal jeho katem (Sidney Tarachow).

(98)

- Teologicky ukazuje Jidáš na dialektické proropojení Boží vůle a lidského konání.
- Vypravěčsky je Jidáš křiklavým odpůrcem jednoduché osnovy.
- Psychodynamicky je Jidáš projekcí. Přenášíme na něj vlastní odmítání, skrytý protest, temné aspekty svého obrazu Boha.

PROČ KAŽDÁ SKUPINA POTŘEBUJE SVÉHO JIDÁŠE

Siegfried Rudolf Dunde

- Proti zrádci se obracejí jedny z nejhlubších pocitů nenávisti.
- Zrádce nedělal, co jsme mu řekli.
- V nenávisti jsme jednotnější. Svádíme na něj i nenávist proti těm, které nenávidět nesmíme, abychom se nezdiskreditovali.
- Dějiny křesťanství jsou dějinami hledání Jidáše u těch, kdo se zdráhají převzít naše „přirozené“.

Běda teologovi, který pojmenuje bolestivé problémy teorie a praxe křesťanství, aniž by je zabalil do „na jedné straně a na druhé straně“ a „vlastně jsme tyto problémy už dávno překonali“.

(103)

- Kdyby se podařilo překonat nenávist k Jidášovi láskou, bylo by možné použít tvrdého střetu jako bodu zvratu ve prospěch společné budoucnosti. Nestává-li se tak, objevuje se legitimní násilí proti úchylníkům, které podkopává tendence k pokojnému řešení konfliktů uvnitř skupiny.

Je načase, abychom se od Jidáše učili – a potom zjistíme, že se Jidáš i Jidášův pronásledovatel skrývá v nás.

(106)

KDO JE JIDÁŠ (doslov překladatele)

ThDr. Vilém D. Schneeberger

Třináct autorů se pokouší vrhnout světlo na tohoto záhadného muže. Jsou to teologové, ale i žurnalisté, psychologové, spisovatelé, faráři, křesťané i židé.

(107)

- Neštěstím byl Jidáš prezentován jako prototyp žida. Žádný antisemitismus však v Bibli není, téměř všichni aktéři golgatského příběhu jsou židé.
- Jidáš je nástroj v Božím díle. Kladný, nebo záporný?

Nikdo z nás nesmí být jeho soudcem. Ježíš si ho vybral jako jednoho z Dvanácti, aby naplnil Boží záměry. Pokud je nenaplnil, má nám být varovnou připomínkou, že i Kristův učedník stojí a padá Boží milostí.

(108)

<https://selah.cz/knihy/kdo-jsi-jidasi/>